

ZEKAT EN GÜZEL SOSYAL YARDIMLAŞMADIR

Lütfi ŞENTÜRK
Din İşleri Yüksek Kurulu Emekli Üyesi

Değerli Müminler!

Bugünkü sohbetimizde zekattan söz etmek istiyorum. Allah Teala Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

“Namazı kılın, zekatı verin. Allah’a güzel bir borç verin. Kendiniz için önden gönderdiğiniz her iyiliği Allah katında daha iyi ve sevapça daha büyük olarak bulacaksınız. Allah’tan mağfiret dileyin. Şüphesiz Allah, bağışlayandır, esirgeyendir.”⁽¹⁾

“Zekat”ın sözlük anlamı; artma, çoğalma ve temizliktir. Dindeki anlamı ise, müslüman zenginlerin seneden seneye mallarının bir bölümünü yoksullara vermeleridir.

Sözlük ve dindeki anlamı bu olan zekat, hicretin ikinci yılında farz olmuş, malî bir ibadettir. Farziyeti, kitap, sünnet ve icma ile sabittir.

Zekat, İslâm’ın beş temel ibadetinden biridir. Kur’an-ı Kerim’in pek çok yerinde zekat, namaz ile birlikte anılmış, **“Namazı kılınız, zekatı veriniz”** buyurulmuştur.

İslâm’ın beş temel ibadet üzerine kurulduğunu söyleyen Peygamberimiz, zekatın, bu temel ibadetlerin üçüncüsü olduğunu bildirmiştir.⁽²⁾

Zekat, kişinin isteğine bırakılmış bir yardım değil, yoksulun, zenginim zimmesindeki hakkı ve zenginim yerine getirmek mecburiyetinde olduğu bir görevidir.

Kur’an-ı Kerim’de şöyle buyurulmuştur: **“Onların (zenginlerin) mallarında muhtaç ve yoksullar için bir hak vardır.”**⁽³⁾ Ayeti kerimede sözü edilen hak, zekat hakkıdır.

İbn Abbas (r.a.)’tan rivayete göre, şöyle demiştir: “Peygamberimiz Muaz İbn Cebel’i Yemen’e vali ve hakim olarak gönderirken ona şu talimatı vermiştir:

“Ey Muaz, Yemen halkını, önce Allah’tan başka bir tanrı omadığını, benim de Allah’ın elçisi olduğumu bilmeye ve tanımaya davet et. Eğer bunu kabul ederlerse, bu defa onlara gece ve gündüz kendilerine beş vakit namazın farz kıldığını öğret. Eğer bunu kabul ederlerse, bu defa onlara, Allah’ın kendilerine mallarında zekatı farz kıldığını haber ver. Bu zekat, zenginlerinden alınır ve yoksullara verilir.”⁽⁴⁾

Zekat, en güzel sosyal yardımlaşmadır. Yüce dinimiz, sosyal yardımlaşmaya büyük önem vermiştir. Çeşitli vesileler ile zenginlerin, yoksulları görüp gözetmelerini emretmiştir. Zenginlere zekat yükümlülüğü getirmekle de bu yardımlaşmayı sistemleştirmiştir. Zengin, her yıl malının belli bir bölümünü yoksullara vermek durumundadır. Bundan daha iyi bir yardımlaşma düşünemez.

Zekatın pek çok yararları vardır. Bunlardan bazılarını işaret etmek yerinde olur.

a) Zekat Bir Temizliktir

Hem malı temizler, hem de mal sahibinin gönlünü arıtır, ahlakını yükseltir. Çünkü zekat, malın kiridir. Mal bu kirden ancak onu çıkarıp yoksula vermekle temizlenmiş olur. Bunun gibi hasislik ve cimrilik de gönülde bir lekedir. Zekat insanın bu sevilmeyen huydan kurtulmasını ve ahlaken yükselmesini sağlar.

“Ey Muhammed! Servet sahiplerinin

mallarından zekat al; zekat, onların mallarını temizler. Vicdanlarını arıtır.”⁽⁵⁾ Ayeti kerimesi zekatın bu faydasını özet olarak bildirmektedir .

b) Zekat Malı Bereketlendirir ve Çoğalmasını Sağlar

Mallarının zekatını seve seve verenlerin ve yoksullara yardım edenlerin mallarının arttığı bilinen bir gerçektir. Bunda sevindirilen yoksul gönlünün büyük rolü olduğunda şüphe yoktur. Zekatı verilen mal azalmaz, azalır gibi görünür ama gerçekte çoğalır. Zaten zekat kelimesinin sözlük anlamı da bunu göstermektedir. Nitekim Kur’an-ı Kerim’de: **“Siz Allah için verirseniz, Allah onun yerine (daha iyisini) verir.”⁽⁶⁾** buyurulmuştur.

Bir başka ayeti kerime de şöyledir :

“Her kim malındaki Allah hakkını verir, (cimrilikten) sakınır ve (verdiğinin yerine daha iyisinin verileceğine) inanırsa, artık biz bu kimseye muhakkak vicdan rahatı verir ve ahiret mutluluğunu kolay kılabiliriz. Kim cimrilik eder, kendini mustağni (ihtiyacı yok) sayar ve en güzel olanı da yalanlarsa (cennet nimetleri ile ihsan sahibi kişileri bekleyen sonucun daha güzel olacağı gerçeğine “yalan” derse) biz de onu en zor olana hazırlarız. Düştüğü zaman da malı kendisine hiçbir fayda vermez.”⁽⁷⁾

Bir kudsî hadiste Allah Teala şöyle buyurmuştur:

“Ey kulum, sen yoksullara sadaka ver ki, ben de sana vereyim.”⁽⁸⁾

Peygamberimiz, malının zekatını verenlerin, mallarının artırılması için meleklerin de ona dua edeceklerini bildirmiş ve şöyle buyurmuştur :

“Her sabah iki melek iner. Birisi, “Allah’ım, sadaka verenin malına bolluk ver.” Der, diğeri de, “Allah’ım, sadaka vermeyenin malını yok et” der.⁽⁹⁾

c) Zekat, Allah’ın Verdiği Servete Bir Teşekkürdür

İnsan, küçük bir ikramını gördüğü kimseye karşılık vermek için vesile ararken, sayılamayacak kadar nimetlerine eriştiği yaratıcısına şükretmek istemez mi? Elbette ister. Kendisini yaratan ve pek çok lütuflarda bulunan Allah’a

her zaman ve her vesile ile şükretmek ve hoşnutluğunu kazanmak ister. Böyle bir teşekkür, aynı zamanda o malın artmasına da sebep olur. Nitekim Allah Teala :

“Eğer şükrederseniz elbette size (nimetimi) artırım. Ve eğer nankörlük ederseniz, hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir.”⁽¹⁰⁾ buyurmuştur. Demek ki, şükreden kendi yararı için şükretmiş, nankörlük eden de kendi zararı için nankörlük etmiş olur. Çünkü Allah’ın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur.

Peygamberimiz, dünya malının yeşil ot gibi çekici ve tatlı olduğunu; bu maldan yetime, vatanından uzakta kalanlara ve yolda kalmışlara sadaka veren zengin müslümanın ne hayırlı kişi olduğunu; onu haksız olarak alan, meşru olmayan yollardan kazanan kimsenin ise, yiyip yiyip doymayan bir obur olduğunu ve bu malın, onun aleyhinde kıyamet günü şahitlik yapacağını, bildirmiştir.⁽¹¹⁾

d) Zekat, Mala Olan Hırsı Azaltır

Her şeyin aşırısı zararlı olduğu gibi, mala karşı aşırı istek de zararlıdır. Böyle haris olan kimse meşru ve gayr-ı meşru demeden malını çoğaltmaya çalışır. Kazandığı mal ile ne çevresindeki yoksullara yardım eder, ne de hayır kurumlarına destek olur. O sadece kazanmayı bilir ve nihayet kazandığı mal ile hiçbir iyilik yapmadan, toplum ve insanlığın hayrına olacak bir hizmette bulunmadan ömrünü tamamlamış olur. İşte böyle bir hırs içerisinde olan kimse ile ilgili olarak bakınız Peygamberimiz ne buyuruyor :

“Ademoğlunun iki dere dolu malı, olsa bir üçüncüsünü ister. Ademoğlunun bu muhteris gönlünü topraktan başka bir şey dolduramaz. Şu kadar ki (ihtirastan nefret edip) tövbe eden kişinin tövbesini Allah kabul eder.”⁽¹²⁾

Peygamberimiz bu hadisi şerifle, insanlık onuruna zarar verecek şekilde mala olan aşırı isteğin zararlı olduğunu bildirmektedir. Yoksa mal kazanmak ve ihtiyaç zamanı için mal biriktirmek, övülen bir davranıştır.

e) Zekat, Yoksulun Ahlâkını Olumlu Şekilde Etkiler

Geçim sıkıntısı çeken kimse karnını doyurmak için -Allah korusun- her şey yapabilir, kötü yollara düşebilir. Bunun için bizzat Pey-

gamberimiz yoksulluktan ve yoksulluğun getireceği olumsuzluklardan Allah'a sığınmışlardır.⁽¹³⁾ Bir hadislerinde de şöyle buyurmuşlardır:

"Yoksulluktan, darlıktan, zilletten, haksızlık yapmaktan ve haksızlığa uğramaktan Allah'a sığının."⁽¹⁴⁾

Toplumdaki servet sahipleri yoksullara yardım ellerini uzatacak, mallarının zekatı ile onlara destek verecek olurlarsa, onları kötü yollara sürüklenmekten ve toplum için problem olmaktan kurtarmış olurlar. Esasen toplumda karnını doyuramayan yoksullar varken, varlığı kimselerin bunlarla ilgilenmemesi nasıl düşünülebilir? Çevresinde aç insanlar varken nasıl rahat edebilir?

İşte zekat, yoksulların kötü yollara düşmelerini önler. Kötü yollara düşmüş olanları da düşükleri çukurlardan kurtarmış olur.

f) Zekat, Yoksulun Çalışma İsteğini Artırır

Çünkü almaktan çok vermek daha zevklidir. Bu zevki tatmak için yoksul çalışmanın, alın teri dökerek kazanmanın gerektiğini anlar ve bu yola yönelir. Elbette iyi niyetle çalışana Allah Teala'nın vereceğinde şüphe yoktur.

Abdullah İbn Ömer (r.a) anlatıyor:

"Bir defa Peygamberimiz minberde sadaka vermekten, teaffüften (kimseden bir şey istemeyip yokluğa katlanmaktan), dilenmekten söz ediyor ve şöyle diyordu: "Veren el, alan elden daha hayırlıdır."⁽¹⁵⁾

g) Zekat, Zengin İle Yoksulu Birbirine Yaklaştırır

Böylece zengin ile yoksul arasında servet farkından doğabilecek dengesizlikleri ortadan kaldırır. Kur'an-ı Kerim'de konu ile ilgili olarak şöyle buyuruluyor:

"Böylece o mallar içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir servet olmaz."⁽¹⁶⁾

ğ) Zekat, Müslümanın Cennete Girmesine Sebep Olur

Ebu Hureyre (r.a.) anlatıyor: "Bir gün Peygamberimize bir Bedevi gelerek:

-Ey Allah'ın Resülü, bana bir ibadet tavsiye ediniz ki, ben onu yapınca cennete gireyim, dedi. Peygamberimiz:

-Allah'a ibadet edersin ve o'na hiçbir şeyi

ortak koşmazsın, farz olan (beş vakit) namazı kılar, farz olan zekatı verir ve Ramazan orucunu tutarsın. (Böyle yaparsan cennete gidersin), buyurdu. Bedevi:

-Canımı kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, bu ibadetlerden başka fazla bir ibadet yapmam, dedi ve sonra da dönüp gitti. Bunun üzerine Peygamberimiz:

-Kim bir cennetlik görmek isterse şu temiz simaya baksın, buyurdu.⁽¹⁷⁾ İşte bu ve daha başka yararları sebebiyle yüce dinimiz toplumdaki yoksullara ve kimsesizlere yardım için zekatı farz kılmıştır.

Zekatın verileceği yerleri anlatırken, görülecektir ki, zekat birinci derecede yoksullara verilir. Zekat vermekle yükümlü olan kimsenin, bu yoksulu arayıp bulmak görevidir. Yoksul deyince akla dilenci gelir. Halbuki her dilenen yoksul değildir. Gerçek yoksul, ihtiyaç içinde kıvrandığı halde dilenmekten ve başkalarına yüz suyu dökmekten utanan iffetli kimsedir. Allah Teala buyuruyor:

"Sadakalar, Allah yolunda kendilerini vakfetmiş yoksullar içindir ki, onlar yeryüzünde dolaşmazlar. Durumlarını bilmeyen onları hayalarından dolayı zengin sanır. (Ey Muhammed) Sen o gibileri yüzlerinden tanırsın. Onlar yüzüzlük edip insanlardan bir şey istemezler. Yaptığımız her hayrı muhakkak Allah bilir."⁽¹⁸⁾

Peygamberimiz de bu konuda şöyle buyurmuştur:

"Kapı kapı dolaşıp halkın kendisine bir iki lokma verdiği dilenci yoksul değildir. Gerçek yoksul, kendisine sadaka vermek için ihtiyacı bilinmeyen ve kendisi de halktan bir şey istemeyen iffet sahibi kimsedir."⁽¹⁹⁾

Değerli Mü'minler,

Yüce dinimiz, yoksulları ve düşkünleri koruyup gözetmeyi öğütlerken, dilenciliği hoş karşılamıyor. Bir Müslümanın kendisini bu şekilde küçük düşürmesini uygun görmüyor. Bunun içindir ki, Peygamberimiz, dilenmek isteyenlere, geçimlerini temin edecek uygun bir iş bulmalarını tavsiye etmiştir.

Enes İbn Malik (r.a.) anlatıyor: "Ensar'dan (Medine'lilerden) bir zat Peygamberimize gelir, sadaka ister. Kalbi şefkat ve merhametle

dolu olan Peygamberimiz bu zata, evinde bir şeyi olup olmadığını sorar. Adam, evinde bir çul parçası olduğunu, bunu yere serip yarısının üzerine yattığını, diğer yarısı ile de örtüdüğünü, bundan başka, bir de su kabı bulunduğunu söyler. Peygamberimiz, bunları getirmesini emreder. Adam gider, bunları alıp Peygamberimize getirir ve ne yapacağını merak eder. Peygamberimiz bunları açık artırma ile satışa çıkarır ve iki dirheme satar. Sonra da bu iki dirhemi adama verir ve bir dirhemle çocuklarına yiyecek satın almasını, kalan öbür dirhemle de bir balta satın alıp getirmesini söyler. Adam, buyurulan işleri yapar ve baltayı alır gelir. Peygamberimiz bizzat kendileri baltaya bir sap takar, adama verir ve gidip odun toplayıp çarşıya getirip satmasını ve onbeş güne kadar da ortalıklarda görünmemesini tenbihler. Adam, Peygamberimizin talimatı üzerine hareket eder, odun toplayıp çarşıya getirir ve satmaya başlar. Onbeş gün sonra Peygamberimizin yanına gelir. Bu süre içinde 10 dirhem kazandığını, bununla yiyecek ve giyecek satın alıp ihtiyaçlarını gördüğünü söyler. Bunun üzerine Peygamberimiz kendisine:

“Böyle yapmak mı daha iyi, yoksa kıyamet günü alında dilencilik damgası ile Allah’ın huzuruna gelmek mi daha iyi” buyurur.⁽²⁰⁾

Bu rivayette Peygamberimiz, evinde sadece bir çul parçası, bir su kabından başka bir şeyi olmayan kimsenin bile dilenmesini hoş karşılamamış ve bu kimseye geçimini sağlayabileceği bir iş tavsiye etmiştir.

Peygamberimiz, inanmış bir insanın dilenerek geçimini temin etmesini niçin hoş görmüyor? Çünkü insan, Allah’ın en üstün yaratığıdır, onurludur, onurlu yaşmalıdır. Dilenmekte yüz suyu dökmek ve başkasına boyun eğmek vardır. Bu ise onur kırıcı bir davranıştır. Kendisine el uzattığı kimse bir şey verirse minneti altına girmiş, vermezse zilletini çekmiş olur. Bunun için Peygamberimiz:

“Sizden birinizin ipini alıp da dağa gitmesi ve odun demeti yüklenip getirerek onu satması ve Allah Teala’nın bu suretle o kimsenin yüz suyunu koruması, istediği verilse de verilmese de, halktan dilenmesinden daha hayırlıdır.”⁽²¹⁾ buyurmuş ve hiçbir şeyi olmayan kim-

seye seçmesi gereken yolu göstermiştir.

Hele geçineceği kadar malı olduğu halde halka el avuç açıp dilenen kimsenin kıyamet günündeki durumu ise pek acıklıdır. Peygamberimiz buyuruyor:

“Dilenmek, her hangi birinizi o dereceye getirir ki, kıyamet gününde yüzünde et bulunmadığı halde Allah’ın huzuruna çıkarılır.”⁽²²⁾

Zekat Kimlere Farzdır?

Bir kimsenin zekat vermekle yükümlü olabilmesi için kendisinde ve sahip olduğu malda bir takım şartların bulunması gerekir.

A) Zekat vermekle yükümlü olan kimsede bulunması gereken şartlar şunlardır:

1. Müslüman olmak,
2. Erginlik çağına gelmiş bulunmak.
3. Akıllı olmak.
4. Hür olmak.
5. Borcu olmamak.

Buna göre müslüman olmayan, erginlik çağına gelmemiş bulunan çocuklar, akıl rahatsızlığı olanlar ve hür olmayan köleler zekat vermekle yükümlü değildir. Elinde nisap miktarı veya daha fazla malı olduğu halde, malı kadar veya daha çok borcu olan kimse de zekat vermekle yükümlü değildir.

B) Malda bulunması gereken şartlar da şunlardır:

1. Malın nisap miktarı olması.
2. Malın, gerçekten veya hükmen artıcı olması.
3. Nisap miktarı malın üzerinden bir kameri yıl geçmiş bulunması.

Nisap, dinin koyduğu bir ölçüdür. Borcundan ve temel ihtiyaçlarından başka bu kadar malı veya parası olan kimse dinen zengin sayılır ve bunların üzerinden bir yıl geçince zekat vermekle yükümlü olur. Malı veya parası nisap miktarına ulaşmamış veya nisap miktarı malı olup da üzerinden bir kameri yıl geçmemiş olan kimse zekat vermekle yükümlü olmaz.

Elde mevcut olan malın, yılın başında nisap miktarında olması gerektiği gibi, yıl sonunda da nisap miktarında bulunması gerekir. Yıl içinde maldaki eksilmeler dikkate alınmaz. Yıl içindeki artışlar da ayrı ayrı hesap edilmez, mevcut mala eklenerek yıl sonunda

hepsinin zekatı verilir.

Yıl başında nisap miktarı olan bir mal, yıl içinde eksilerek, nisap miktarından aşağıya düşer ve yıl sonunda da nisap miktarını bulmazsa, bu maldan zekat vermek gerekmez. Ne zaman nisap miktarına ulaşır ve bundan itibaren üzerinden bir yıl geçerse zekat verilmesi gerekir.

Nisap Miktarları:

Altının nisabı, 80, 18 gram; gümüşün nisabı, 561 gram; paranın nisabı, altın ve gümüşün nisabı tutarı ; ticaret malının nisabı, altın ve gümüşün nisabı değerinde ; koyun ve keçinin nisabı, 40 koyun veya keçi; sığırın nisabı, 30 sığır ve devenin nisabı, 5 devedir.

Temel İhtiyaçlar:

Bir insanın ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin muhtaç olduğu temel ihtiyaç maddeleridir. Ev, lüzumlu ev ve giyim eşyası, binek aracı, ticaret için olmayan kitaplar, san'at-kârların san'atlarını yapacakları aletler ve bir yıllık nafaka temel ihtiyaçlardır.

Altın ve gümüş dışında ticaret için olmayan zinet eşyası; inci, zümrüt ve elmas gibi süs eşyaları da zekata tabi değildir.

Ticaret için olmayan ev, dükkan gibi gayri menkullerden de zekat lazım gelmez. Ancak bunların kira ve gelirleri olarak elde edilen paralar nisabın hesaplanmasında dikkate alınır.

Zekatı yoksula veya vekiline verirken, ya da yoksula verilmek üzere ayırırken bunun zekat olduğuna niyet edilmesi gerekir. Çünkü zekat, bir ibadettir. İbadetlerde ise niyet gereklidir. Niyet kalb ile yapılır, dil ile söylenmesi gerekmez.

Zekat vermekle yükümlü olan kimse, zekatı bizzat kendisi vereceği gibi bir başkasını vekil ederek de verebilir. Her iki durumda da zekatı verecek kişinin niyet etmesi gerekir.

Zekât Verilmesi Gereken Mallar:

1. Altın: Altının nisabı az önce de ifade ettiğimiz gibi 80,18 gramdır. Bunun külçe, süs eşyası halinde olması ile kap-kacak olarak kullanılması arasında bir fark yoktur, hepsi zekata tabidir.

2. Gümüşün nisabı da 561 gramdır.

Ancak burada bir hususun belirtilmesinde yarar vardır. Günümüzde gümüş, altına oranla büyük değer kaybetmiştir. Altın ve gümüş nisabı belirlendiği zaman, 80,18 gram altın, 561 gram gümüşe eşit idi, yani aynı değerde idiler. Ama bugün öyle değildir. Gümüş altına göre büyük ölçüde değer yitirmiştir. Bunun için para ve ticaret mallarında yoksulun yararı dikkate alınarak altının nisabı esas alınmak suretiyle zekatın ödenmesi uygun olur. Ancak elinde nisap miktarı veya daha fazla gümüşü olan kimse, zekatını bu nisap üzerinden verir.

3. Ticaret malları da zekata tabi mallardandır. Hangi cinsten olursa olsun, ticaret mallarının değeri altın nisabına ulaşırsa zekatının verilmesi gerekir.

Çeşitli şirket ve guruplar tarafından çıkarılıp menkul kıymetler borsasında alınıp satılan hisse senetleri ticaret malı gibi olduğundan, bunların değerleri üzerinden zekat verilmesi gerekir.

Her hangi bir şirkete kar ve zararda ortaklığın belgesi olan hisse senetlerinin zekatı ise;

Şirket mal alıp satmak suretiyle ticaret yapıyorsa, böyle bir şirketin hisse senetlerine sahip olan kimse de, senetlerin değeri üzerinden zekat verir.

Şirket, sanayi veya işletmecilik yapıyor ve sermayesi makine, alet ve araçlara bağlanmış ise, böyle bir kuruluşa ortak olan kimse zekatını, elindeki hisse senetlerinin değeri üzerinden değil, yıllık kazancından vermesi gerekir.

4. Paralar: Elde bulunan paraların değeri altın nisabına ulaştığı takdirde zekata tabi olur. Mevcut para tek başına nisap miktarını bulmazsa, varsa altın ve ticaret malları ile birleştirilir ve hepsinin toplamı nisap miktarını bulursa, zekatları verilir.

5. Hayvanlar: Üretmek, süt veya yün almak maksadı ile beslenen ve yılın yarısından fazlasını kırlarda ve otlaklarda geçiren koyun, keçi, sığır, manda ve develer sayıca nisap miktarına ulaştıkları takdirde zekata tabi olurlar.

Alacakların Zekatı:

Alacaklar üç kısımdır:

a) Kuvvetli alacak: Ödünç olarak verilen paralar ile ticaret mallarının bedeli olan ala-

caklardır. Bunlar tahsil edildikleri zaman geçmiş yılların zekatlarını da vermek gerekir.

b) Orta dereceli alacak: Ticaret için olmayan mal karşılığı alacaklardır. Kullanılmış elbise bedeli gibi. Bunların bedeli tahsil edildikten sonra zekata tabi olur. Ancak bunlardan nisap miktarı ele geçmedikçe zekat vermek gerekmez.

c) Zayıf alacak: Bunlar, her hangi bir mal karşılığı olmayan alacaklardır. Miras ve vasiyet malı karşılığı gibi. Bu mallar, ele geçtiği andan itibaren nisap miktarına ulaşır ve üzerinden bir yıl geçerse zekat verilmesi gerekir.

Zekat Kimlere Verilir?

Zekatın verileceği yerlerle ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyruluyor:

“Zekatlar, Allah’tan bir farz olarak, yoksullara, düşkünlere (zekat toplayan) memurlara, gönülleri (İslâm’a) ismindirilecek olanlara, (esirlik ve kölelikten kurtulmak isteyen) esir ve kölelere, (borcuna karşılık malı olmayan) borçlulara, Allah yolunda olanlara, (harçlıksız kalmış) yolcuya mahsustur.”⁽²³⁾

Buna göre zekat verilecek kimseler; yoksullar, hiçbir şeyi olmayan düşkünler, borçlular, yolda kalmış olanlar, Allah yolunda olanlar (mali imkansızlık yüzünden savaşa katılmayanlar, hac için yola çıkıp parasız kalanlar, işini gücünü bırakıp kendisini ilme verenler) dir.

Yoksullara zekat verilirken şu sırayı gözetmek daha çok sevaptır. Fakir olan:

- Kardeşler,
- Kardeş çocukları,
- Amca, hala, dayı ve teyzeler,
- Bunların çocukları,
- Diğer mahremeler,
- Komşular, meslekdaşlar,
- Zekat verecek kişinin bulunduğu köy ve şehir halkı.

Bir kimse, kendi yakınları muhtaç durumda iken, onları bırakıp başkalarına zekat verse, zekat borcundan kurtulmuş olur ama sevabına erişmiş olmaz.

Peygamberimiz şöyle buyruluyor: “Yoksula bir şey vermek sadakadır. Akrabadan olan yoksula sadaka vermenin ise iki ecri vardır.

Birisi, sadaka ecri, diğeri de akrabaları görüp gözetme sevabıdır.”⁽²⁴⁾

Zekat Kimlere Verilmez?

Zekat verilmeyen kimseler şunlardır:

Anne-baba, büyük anne ve büyük baba. Çocuklar ve torunlar. Karı-koca birbirine. Zenginler, Müslüman olmayanlar. Müslüman olmayanlara sadaka verilirse de, zekat ancak müslüman olan yoksullara verilir.

Değerli mü'minler, zekat ile ilgili kısa bir sohbet yapmış bulunuyoruz. Sohbetimizi bir ayetle tamamlayalım. Allah Teala buyruluyor: **“Allah yolunda mallarını harcayanların örneği, yedi başak bitiren bir dane gibidir ki, her başakta yüz dane vardır. Allah dilediğine kat kat fazlasını verir. Allah’ın lütfü geniştir. O, her şeyi bilir.”**⁽²⁵⁾

- 1- Müzzemmil, 20.
- 2- Buhârî, İman, 2; Müslim, İman, 5.
- 3- Zariyat, 19.
- 4- Buhârî, Zekat, 1; Müslim, İman, 7.
- 5- Tevbe, 103.
- 6- Sebe, 39.
- 7- Leyl, 5-11.
- 8- Buhârî, Hud Suresi Tefsiri, 2; Müslim, Zekat, 11.
- 9- Buhârî, Zekat, 27; Müslim, Zekat, 17.
- 10- İbrahim, 7.
- 11- Buhârî, Zekat, 47 ; Müslim, Zekat, 41.
- 12- Buhârî, Rikak, 10; Müslim, Zekat, 39.
- 13- İbn-i Mâce, Dua, 13.
- 14- Neseî, İstiaze, 17; İbn-i Mâce, Dua, 13.
- 15- Buhârî, Zekat, 18; Müslim, Zekat, 32.
- 16- Haşr, 7.
- 17- Buhârî, Zekat, 1; Müslim, İman, 4.
- 18- Bakara, 273.
- 19- Buhârî, Zekat, 53; Müslim, Zekat, 34.
- 20- Ebû Davut, Zekat, 26; İbn Mace, Ticaret, 25.
- 21- Buhârî, Zekat, 50; Müslim, Zekat, 35.
- 22- Buhârî, Zekat, 53; Müslim, Zekat, 35.
- 23- Tövbe, 60.
- 24- Tirmizi, Zekat, 26.
- 25- Bakara, 261.